

1

הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

ל

עין משפט
נר מצוה

תש"א חג אלה כשכח
ומגיה בן השטין
פ"כ שיד לעיל

(א) אבל יתרות לית לן בה - אלא גוררן : מחזי כמנומר . בשכותב
ומגיה בו השטין את מה שחסר : הוה ליה יתירות בשפריה .
ד' בכל דף* : מקלר . השטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל
בסוף הדף כו* : כי קאמר רב . יגמור בחלוצה הדף :

בחומשין . קא ס"ד
בשאר חומשין שאין
עשוין כקדושת ספר

מס' סופרים פ"ב

תורה אבל עשוין הן בגליון כס"ת :
בחומשין של כ"ח כגון (בראשית) ויישט
בארון במלכים וכגון בכל מה שהיה (ב)
(שמות מ) ובהר סיני (ויקרא כו) וירדן
יריחו (נמזכר לו) יכול לכתוב בחלוצה
הדף בדרך שגומר בשאר חומשין
שליק של ס"ת אבל לעיני כל ישראל
מודי דבסוף הדף : אף בחלוצה שיטה .
ובחלוצה הדף : בחלוצה שיטה דוקא .
ולא בחלוצה הדף : שמה פסוקים .
מוימת י' משה : יחיד קורא אותן . אדם
אחד קוראן ואין מפסיק ביניהם כדי
לעמוד אחר ולקרות : אפשר ס"ת
חסר יא . ומשה קורא לו ס"ת לקוח
את ספר התורה הזה : הקב"ה אומר .
ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה
בכתב וכותב : מכאן ואילך משה כותב
בדמע . י' ולא היה אומר אחריו מרוב
לערו : כמו שגמור להלן מפיו יקרא
וגו' . שלא היה אומר אחריו משום
דקיעות הו' : לימא דלא כר"ש . דכיון
דאמר ר"ש משה יג' כתב הו' להו'
כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא
אחר : דאשתני . דנכתב בדמע
אשתני משאר יד' ס"ת : כחוטף מלוא .
ומלוא עבד אבל אי כתב הוה מלוא
יתירה טפי : פחות מכאן או יתר על
כן לא יעשה . טו' שתפרים של חבורי
היריעות יפין בה כשליק בהן יותר
מדאי* הלכך לא יעשה יריעות קלות
שלא יהו טו' . התפרים מקורבין יותר
מדאי ולא ארוכות שלא להרחיקן יותר
מדאי : ולא ירבה בדפים . לעשות
שמה בקלקל אס קלקל קטן הוא מפני
שהדפין קלרים וגרין כאלגרות : ולא
ימעט בדפין . לעשות ג' י' (ביריעה)
אס יריעה גדולה היא : מפני שעיניו
משוטטות . כשהדפין רחבים וטועה
בראשי השיטות : מודמנה לו יריעה
שיש בה ט' דפין . למדת (ג) האחרים
וגרין לקררה מפני שאמרו לא יתר על
שמה : אלא ד' לכאן וה' לכאן . כדי
שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי :
בד"א . דלא ימעט ולא ירבה בדפין :
בתחלת הספר . אבל בסופו אפילו אין
לו לכתוב אלא פסוק אחד וכתבו
בכל היריעה : ואפילו דף אחד . יעשה
(י) בכל היריעה : אלא אימא פסוק
אחד בדף אחד . אס רולה יעשה דף
קלר יט' מן תיבה אחת בשיטה אחת
כדי שיגמור בסוף הדף : שיעור גליון .
דס"ת : ובחומשין . שליט עשוין לס"ת
אבל עשוין הן בגליון דס"ת : לא ימעט .
לעשות אותיות קטנות בשיטה עליונה
ותחתונה מפני ריוח כ' הגליון : מפני
ריוח שבין שיטה לשיטה . כגון אס
שדעט בחלוצה הדף כה' שני שיטין
שליק ריוח כדי שיעור ביניהם לא
ינועט הכתב מפני אותו ריוח :

[אמר וכותב כ"ל וכ"א
בב"ב]

ג"א ומיהו

מס' סופרים פ"ב

י"ג ג' דפין גדולות
ורחבות אס כו'

וש"ק מ"ו וז"ל מקיים
ס' ירמיה נשם הרמב"ם

הנחות הב"ה
(ה) רש"י ד"ה הוה ליה
יתירות י"ל קודם ד"ה
אלו וכו' אלא גוררן דלא
אמר מחזי כמנומר אלא
כשכותב (ב) ד"ה בחומשין
וכו' מסעיבס כגון כה' :
(ג) ד"ה מודמנה וכו' :
למדת השורות ולר"ד :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מכאן וכו'
על שגמור משה
רנינו בלואה טעם . ע"י
אסוף דף יג' ע"כ רש"י
ד"ה דיו וגו' :

כיון שיכדפין אחרים ס'
שטין א"פ שלי אפסר
לו לסיום דהפסוק אחד
יעשה דף אחרון אותיות
ארוכות הס"ד ז"ל

מוזיה : ג' הגיה בו אפ' : ד' ס' עגלה וואת ס' נמחק : ה' ולא ימעט כגון אס שירשט למטה כל כך שלא השאיר למטה פפה או למעלה ד' אצבעות או שלא הניח בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אס אינו ממעט
בהיתנה : לא ימעט בין פ"ה לפרשה כגון אס כתב בשיטה ג' תיבות או ד' והוצרך להניח פרשה סתומה ולהתחיל בסוף אותה שיטה לא ימעט כתיבתו כדי להשלים התיבה של סוף שיטה אלא יצמצם בשיטה שלמעלה
המנה כדי לעשות פרשה סתומה כהלכתה : ו' אפ' פסוק אחד עיין בהרא"ש הס"ת : ז' ריוח שתי תיבות רוחב נמחק : ח' ריוח גודל ותיבת רוחב נמחק : ט' הדף ובהיננס פ' כן אלא נראה לפרש אף באמצע השיטה
והה בסוף השיטה ולעולם בסוף הדף תיבה : י' מוימת שם משה : יא' חסר אות אחת ומשה קרא לו ס"ת דכתיב לקוח : יב' בדמע או שלא היה אומר : יג' משה כתבו : יד' משאר פסוקי דס"ת : טו' יעשה מפני שתפרים :
טו' יהיו התפרים מקורבין : יז' לעשות ג' ביריעה אס יריעה גדולה היא : יח' יעשה מכל היריעה הס"ד ומח"ד פסוק אחד ס"ד הא אמרינן לעיל דצריך לגמור בסוף הדף וא"כ היכא משכחת לה שימלא פסוק אחד כל
היריעה : יט' קצר מתיבה : כ' ריוח הגליונות הס"ד : כה' הדף שהם שני : כז' הנשים ויש מפרשים יחיד קרא אותם שאין צריך לקרות במנין של עשרה דאמרינן אין קורין בתורה פחות מעשרה בני אדם ובתנך ה'
פסוקים אין להושי : כג' להשלימו אבל לרבי יהודה נאמר הפסוק על העתיד : כד' תיבת וכותב נמחק : כה' בדף אחרון תיבות ארוכות מ"ר הס"ד ותיבת שיטין נמחק :

פסוק אחד בדף אחד . ואף על גב דליכא ס' שיטין או שיעורין אחרים דמסכת סופרים ליכא למיחש בדף אחרון *אף על פי
שלי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד *גיון שיש בדפין אחרים ס' שיטין אלא אס כו יעשה בדף אחרון כה' שיטין ארוכות . מ"ר :

(מסכתא מגיה כמו

אבל יתירות לית לן בה . יש מועים כשמופקין בתיבה אס מליאה
אס חסירה שטוין אותה מליאה משום דיתירות לית לן בה
ולאו מילתא היא דהכא מיירי ביתירות שגררן דלא אמרינן דמיחזי
כמנומר . מ"ר : **שמה** פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן . ה"ב
משולם היה מפרש למעוטי שלא יקרא
ש"ל עמו וקשה לר"ת דבימי החכמים
לא היה רגילות שייטיע שליט ליבור
לקורא בתורה כדמוכח בפ' שני דמגילה
(דף כה' וטס) דאמרינן קראוה שנים
יאלו משא"כ בתורה אלא כן עיקר כמו
שפירש' בקונטרס לחפוקי שלא יקראו
זה אחר זה אותם ח' פסוקין כגון זה
ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' ומה שטוהגין
עכשיו שמסייע ש"ל לקורא בתורה כדי
שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות
כענין שמליט בזמ' ביכורים (פ"ג מ"ו)
שהתקינו שמקרינן את הכל וכו' והיה
דבפ' בחרא דנה' (דף ע"א) שהתקינו
שמטבלינן כלים על גבי כל האשים
כז' מ"ר : **מכאן** ואילך כתב יהושע .
מה שטוהגין למר' לידוק הדין בשבת
במנחה פירש רב שר שלום גלון *על
שנפטר משה רבינו בחוזה שעה לפיכך
נמנעו מלעסוק בתורה משום דאמרינן*
חכם שמת כל דתי מדרשות שבעיר
במילין וקשה דהא כתיב בן מאה
ועשרים שנה אכני היום ודרשין* היום
מלאו ימי ושטתי ואס בשבת מת א"כ
כתב היום מערב שבת ויש לתמוה
דכתב על העתיד ולר"ש לא כתיב למימר
דהפסוק נאמר על העתיד מוקדשיא
ליה מהא דכתיב לקוח את ספר התורה
הזה שמא על שם שעתיד יהאשע
כג' להשלימו ועוד קשה דבסדר עולם
משמע דבשבתה באלר שמת משה בו
ערב שבת היה דקתי ואמר הפסח
בעשרים ושנים סבבו את העיר כל
אנשי המלחמה הקפדעס אחתיה ביום
השביעי וישכימו בבוקר וגו' רבי יוסי
אומר יוס שבתהיה והשתא משהחילו
לסבבו לו ככ"ב בניסן א"כ יוס שביעי
שהיה שבת כ"ח בניסן היה ומדכ"ח
בניסן שבת שבעה באלר ערב שבת .
מ"ר* : **ובישה** כותב . יש ספרים
דגרסי . ומשה אומר וכותב וחומר
היא לכותב ס"ת ומוזיה ותפילין א"ע . ג'
דמייתי ראה מברוך שמא גס הוא
היה עושה כן מ"ר ובקונטרס נמי גרים
אומר וכותב ופירש טעם (בברוך) וזה
לשון הקב"ה היה אומר ומשה אומר
כד' (וכותב) אחריו כדי שלא יטעה
בכתב וכותב מכאן ואילך משה כותב
בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב לערו
כמה שגמור להלן מפיו יקרא וגו' שלא
היה אומר אחריו משום דקיעות הו'
מ"ר : **אם** הגיה בו אפ' אות אחת .
פירוש בס"ת שלקח מן השוק לא נחשב
עוד כחוטף מלוא שהיה אלל חזירו
בעצירה שהיה משה ספר שאינו מוגה
ומעלין על זה כאילו כתבו . מ"ר :
כגון למשפחותיכם ג"פ . ר"ת פ'י
בתיקון ס"ת שלו בשם רבינו
חננאל שאמר בשם הגאון דהיינו
כשהכתיבה דקה אבל כשהכתיבה גסה
הכל לפי הגוי ויכול לעשות דפין
בשיטין ארוכין דלין עיניו משוטטות
כיון שהכתיבה גסה . מ"ר :

אבל יתירות לית לן בה . יש מועים כשמופקין בתיבה אס מליאה
אס חסירה שטוין אותה מליאה משום דיתירות לית לן בה
ולאו מילתא היא דהכא מיירי ביתירות שגררן דלא אמרינן דמיחזי
כמנומר . מ"ר : **שמה** פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן . ה"ב
משולם היה מפרש למעוטי שלא יקרא
ש"ל עמו וקשה לר"ת דבימי החכמים
לא היה רגילות שייטיע שליט ליבור
לקורא בתורה כדמוכח בפ' שני דמגילה
(דף כה' וטס) דאמרינן קראוה שנים
יאלו משא"כ בתורה אלא כן עיקר כמו
שפירש' בקונטרס לחפוקי שלא יקראו
זה אחר זה אותם ח' פסוקין כגון זה
ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' ומה שטוהגין
עכשיו שמסייע ש"ל לקורא בתורה כדי
שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות
כענין שמליט בזמ' ביכורים (פ"ג מ"ו)
שהתקינו שמקרינן את הכל וכו' והיה
דבפ' בחרא דנה' (דף ע"א) שהתקינו
שמטבלינן כלים על גבי כל האשים
כז' מ"ר : **מכאן** ואילך כתב יהושע .
מה שטוהגין למר' לידוק הדין בשבת
במנחה פירש רב שר שלום גלון *על
שנפטר משה רבינו בחוזה שעה לפיכך
נמנעו מלעסוק בתורה משום דאמרינן*
חכם שמת כל דתי מדרשות שבעיר
במילין וקשה דהא כתיב בן מאה
ועשרים שנה אכני היום ודרשין* היום
מלאו ימי ושטתי ואס בשבת מת א"כ
כתב היום מערב שבת ויש לתמוה
דכתב על העתיד ולר"ש לא כתיב למימר
דהפסוק נאמר על העתיד מוקדשיא
ליה מהא דכתיב לקוח את ספר התורה
הזה שמא על שם שעתיד יהאשע
כג' להשלימו ועוד קשה דבסדר עולם
משמע דבשבתה באלר שמת משה בו
ערב שבת היה דקתי ואמר הפסח
בעשרים ושנים סבבו את העיר כל
אנשי המלחמה הקפדעס אחתיה ביום
השביעי וישכימו בבוקר וגו' רבי יוסי
אומר יוס שבתהיה והשתא משהחילו
לסבבו לו ככ"ב בניסן א"כ יוס שביעי
שהיה שבת כ"ח בניסן היה ומדכ"ח
בניסן שבת שבעה באלר ערב שבת .
מ"ר* : **ובישה** כותב . יש ספרים
דגרסי . ומשה אומר וכותב וחומר
היא לכותב ס"ת ומוזיה ותפילין א"ע . ג'
דמייתי ראה מברוך שמא גס הוא
היה עושה כן מ"ר ובקונטרס נמי גרים
אומר וכותב ופירש טעם (בברוך) וזה
לשון הקב"ה היה אומר ומשה אומר
כד' (וכותב) אחריו כדי שלא יטעה
בכתב וכותב מכאן ואילך משה כותב
בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב לערו
כמה שגמור להלן מפיו יקרא וגו' שלא
היה אומר אחריו משום דקיעות הו'
מ"ר : **אם** הגיה בו אפ' אות אחת .
פירוש בס"ת שלקח מן השוק לא נחשב
עוד כחוטף מלוא שהיה אלל חזירו
בעצירה שהיה משה ספר שאינו מוגה
ומעלין על זה כאילו כתבו . מ"ר :
כגון למשפחותיכם ג"פ . ר"ת פ'י
בתיקון ס"ת שלו בשם רבינו
חננאל שאמר בשם הגאון דהיינו
כשהכתיבה דקה אבל כשהכתיבה גסה
הכל לפי הגוי ויכול לעשות דפין
בשיטין ארוכין דלין עיניו משוטטות
כיון שהכתיבה גסה . מ"ר :

פסוק אחד בדף אחד . ואף על גב דליכא ס' שיטין או שיעורין אחרים דמסכת סופרים ליכא למיחש בדף אחרון *אף על פי
שלי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד *גיון שיש בדפין אחרים ס' שיטין אלא אס כו יעשה בדף אחרון כה' שיטין ארוכות . מ"ר :

(מסכתא מגיה כמו

מוזיה : ג' הגיה בו אפ' : ד' ס' עגלה וואת ס' נמחק : ה' ולא ימעט כגון אס שירשט למטה כל כך שלא השאיר למטה פפה או למעלה ד' אצבעות או שלא הניח בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אס אינו ממעט
בהיתנה : לא ימעט בין פ"ה לפרשה כגון אס כתב בשיטה ג' תיבות או ד' והוצרך להניח פרשה סתומה ולהתחיל בסוף אותה שיטה לא ימעט כתיבתו כדי להשלים התיבה של סוף שיטה אלא יצמצם בשיטה שלמעלה
המנה כדי לעשות פרשה סתומה כהלכתה : ו' אפ' פסוק אחד עיין בהרא"ש הס"ת : ז' ריוח שתי תיבות רוחב נמחק : ח' ריוח גודל ותיבת רוחב נמחק : ט' הדף ובהיננס פ' כן אלא נראה לפרש אף באמצע השיטה
והה בסוף השיטה ולעולם בסוף הדף תיבה : י' מוימת שם משה : יא' חסר אות אחת ומשה קרא לו ס"ת דכתיב לקוח : יב' בדמע או שלא היה אומר : יג' משה כתבו : יד' משאר פסוקי דס"ת : טו' יעשה מפני שתפרים :
טו' יהיו התפרים מקורבין : יז' לעשות ג' ביריעה אס יריעה גדולה היא : יח' יעשה מכל היריעה הס"ד ומח"ד פסוק אחד ס"ד הא אמרינן לעיל דצריך לגמור בסוף הדף וא"כ היכא משכחת לה שימלא פסוק אחד כל
היריעה : יט' קצר מתיבה : כ' ריוח הגליונות הס"ד : כה' הדף שהם שני : כז' הנשים ויש מפרשים יחיד קרא אותם שאין צריך לקרות במנין של עשרה דאמרינן אין קורין בתורה פחות מעשרה בני אדם ובתנך ה'
פסוקים אין להושי : כג' להשלימו אבל לרבי יהודה נאמר הפסוק על העתיד : כד' תיבת וכותב נמחק : כה' בדף אחרון תיבות ארוכות מ"ר הס"ד ותיבת שיטין נמחק :

ק"ב א ב מ"י פ"י
מחל' תפילין ס"ל ו
פוש' י"ד סימן ערכ
פעי' ד' :
ק"ב ג מ"י פ"י
ספלה הלכה ו סמג
פשי' יט פוש' ע"א ס'
תכח כע"ף ז' :
ק"ד ד ה מ"י פ"י
תפילין וס"ת ס"ל
סמג פשי' כד פוש' ע"ד
סימן ער סעי' א' :
קפ"ו ו מ"י פ"י
תפילין וס"ת ס"ל
כ סמג פשי' כד פוש' ע'
י"ד סימן ערכ סעי' ג' :
קפ"ו ז מ"י פ"י
ד פוש' ע"ד ס'
ערכ סעי' ג' :
ק"ו ח מ"י פ"י
י"ב פוש' ע"ד ס'
סעי' ג' :
ק"ח ט מ"י פ"י
פוש' ע"ד ס' סימן
רענ סעי' א' :
ק"י י מ"י פ"י
פוש' ע"ד ס' סימן
כ פ"י פוש' ע"ד ס' :
ק"ב כ מ"י פ"י
פוש' ע"ד ס' סימן
כ פ"י פוש' ע"ד ס' :

[מ"ק כב ע"ש היטב]

ר"ה יא'

[ט"ו] בהרא"ש פ' פ"פ
סימן יג'

מ"ק מ"ז

מ"ק מ"ז

מס' סופרים פ"ב

מס' סופרים פ"ב

שיטה מקובצת
א' דוקא ולעולם בסוף
ולפיכך אין להקפיד
ביריעה אחרונה אס יהא
פחות מנ' דפין ואע"ג
דאמרינן . לקמן עושה
אדם יריעה של ג' דפין
באחרונה אין להקפיד
כדי לכונן לעיני כל
ישראל באמצע השיטה
ובסוף הדף : כ' הקב"ה
אומר ומשה אומר
וכותב . מכאן שצריך
לקרות לאדם לשחור
כותב ס"ת תפילין או

מצות ומסעי שהן גדולות יותר, היינו משום דבעינן שתכלה שנה וקללותיה שיש קללות באתם נצבים ואין אנו רוצים שיכנסו תוכה שנה שעברה בשנה הבאה. ואין נראה לר"י דהא בפרק המוכר את הספינה משמע דלא קרי קללות אלא דאם בחוקתי וזו דוהיה כי תבא דקאמר משה בירכם בשמונה וקללם בכ"ב מוהיה אם לא תשמעו עד ואין קונה משמע דמשם ואילך לא חשיבי קללות אלא נראה לר"י דלהכי אנו קוראין לעולם אתם נצבים קודם ראש השנה כדי להפסיק בפרשה בין קללות שנה שעברה דוהיה כי תבא לשנה הבאה לכך גמי לעולם אנו קוראים במדבר לפני עצרת כדי להפסיק בה בין קללות דאם בחוקתי לעצרת שהיא ראש השנה לפרות האילן שנידונינן על הפירות וחקי איתא בפרק בני העיר דקורין קללות שנתורה כהנים לפני עצרת ע"כ : [ג] וכן איתא פרק בני העיר וכן צוה רבינו אפרים וכן רבי יצחק ב"ר יהודה יצא מבית הכנסת בכעס שלא שמעו לו לעשות כן בגמ' ויציא וכתב רבינו שטח אבל מה נעשה המנהג עוקר את ההלכה ומפסיד דש"ח כסדרן וכן כתב בספר המצות שראש חדש אב שחל להיות בשבת שנהגו להפסיד שמעו דבר ה' אמנם אנו נוהגים להפסיד השמים כסאי ע"כ : [ג] פרק הקורא את המגילה עומד וכן פירש ר"י אלפס אדאיתא פרק בתרא דר"ה הו"ו לך אבל אין מנהגנו כבעמוד ואלפס אלא כפירש"י שפי' האוינו וזכר ירכיבו וירא לולי כי ידיו וכן כתב בספרי ודלא כמסכת סופרים שכתב וישמן ודלא כר"ת והערוך שכתבו וירא לו כי ידיו ע"כ : [ד] פרק קמא דבבא בתרא והקומץ רבא כרבי שמעון ע"ש ודלא כר' יהודה ורבי נחמיה דאמר ויחשע כתבו עד כאן :

